

THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN KINH TẾ XANH Ở VIỆT NAM

VÕ ĐÌNH PHỤNG, TRẦN VIỆT HÙNG, ĐẶNG NGỌC TÚ

Phát triển kinh tế xanh đang là vấn đề được quan tâm ở hầu hết các quốc gia trên thế giới, trong đó có Việt Nam nhằm ứng phó với vấn đề ô nhiễm môi trường, biến đổi khí hậu, nguồn tài nguyên bị cạn kiệt, tàn phá... Trong bài viết này, nhóm tác giả trao đổi lý thuyết cơ bản về phát triển kinh tế xanh, phân tích thực trạng về kinh tế xanh ở Việt Nam thời gian qua, đề xuất một số giải pháp phát triển kinh tế xanh trong thời gian tới.

Từ khóa: Kinh tế xanh, phát triển bền vững, Việt Nam

SITUATION AND SOLUTION TO DEVELOPING GREEN ECONOMY IN VIETNAM

Vo Dinh Phung, Tran Viet Hung, Dang Ngoc Tu

The development of green economy is a concern in most countries worldwide, including Vietnam, to address environmental pollution, climate change, depleted resources, and degradation. In this article, the authors discuss the basic theories of green economic development, analyze the current situation of green economy in Vietnam in recent years, and propose solutions for green economic development in the future.

Keywords: Green economy, sustainable development, Vietnam

Ngày nhận bài: 10/4/2024

Ngày hoàn thiện biên tập: 17/4/2024

Ngày duyệt đăng: 24/4/2024

Cơ sở lý thuyết

Khái niệm về kinh tế xanh

Thuật ngữ Kinh tế xanh (KTX) chỉ mới xuất hiện trong những năm gần đây, xuất phát từ những hệ lụy của những vấn đề ô nhiễm môi trường, nguồn tài nguyên tự nhiên bị cạn kiệt, hiện tượng biến đổi khí hậu, sự chênh lệch giàu nghèo... Nhân dịp kỷ niệm 40 năm “Ngày môi trường Thế giới”, ngày 05/6/2012, Hội nghị thượng đỉnh của Liên hiệp quốc được tổ chức tại thành phố Rio de Janeiro (Brazil) đã thảo luận chủ đề “KTX - Con đường dẫn đến phát triển bền vững”, đồng thời đưa ra nhận định về “KTX”: “KTX là nền kinh tế hướng tới mục tiêu cải thiện đời sống con người và tài sản xã hội, đồng thời chú trọng giảm thiểu những hiểm họa môi trường

và sự khan hiếm tài nguyên”. Liên minh châu Âu (EU, 2012) cho rằng: “KTX là nền kinh tế tăng trưởng thông minh, bền vững và công bằng”.

Tại Việt Nam, ngày 07/6/2022, Thủ tướng Chính phủ đã ký ban hành Quyết định số 687/QĐ-TTg “Phê duyệt Đề án phát triển kinh tế tuần hoàn ở Việt Nam”, trong đó, coi “KTX” là một bộ phận của “Kinh tế tuần hoàn”; Phát triển “KTX” nhằm giải quyết đồng thời 3 vấn đề: (1) Phát triển kinh tế: Giải quyết các vấn đề tăng trưởng kinh tế, việc làm, (2) Bền vững môi trường: Giảm thiểu năng lượng Carbon và mức độ suy giảm nguồn tài nguyên thiên nhiên, (3) Gắn kết xã hội: Đảm bảo mục tiêu giảm nghèo, bình đẳng trước các cơ hội mà nền KTX tạo ra, đem lại môi trường sống trong lành. Như vậy, phát triển “KTX” thực chất là vì mục đích con người, đảm bảo phúc lợi cao nhất, đạt mục tiêu công bằng về xã hội và hạn chế tối đa những rủi ro cho môi trường và hệ sinh thái, tôn tạo và phát triển hệ sinh thái tự nhiên (Nguyễn Thị Lan Anh, 2021).

Lợi ích của phát triển kinh tế xanh

Phát triển KTX được đánh giá mang lại nhiều lợi ích cho các quốc gia trên các phương diện chính như:

- *Góp phần xóa đói, giảm nghèo*: Hướng tới nền KTX được coi là một trong những phương thức xóa đói giảm nghèo và cải thiện tổng thể chất lượng cuộc sống. Theo World Bank (2018). KTX sẽ cung cấp các nguồn năng lượng có khả năng hỗ trợ cho 1,4 tỷ người hiện đang thiếu điện và cho hơn 700 triệu người khác không tiếp cận với các dịch vụ năng lượng hiện đại. Công nghệ năng lượng tái tạo và các chính sách hỗ trợ năng lượng hứa hẹn sẽ đóng góp đáng kể việc cải thiện đời sống cho một bộ phận người có thu nhập thấp.

- *Làm giảm nhẹ biến đổi khí hậu:* Theo tính toán của World Bank (2018), chỉ cần đầu tư khoảng 1,25% GDP toàn cầu vào việc nâng cao hiệu quả sử dụng năng lượng trong các ngành và phát triển năng lượng tái tạo, mức độ tiêu thụ năng lượng trên toàn thế giới có thể giảm đi 36% vào năm 2030 và lượng khí thải CO₂ hàng năm sẽ giảm từ 30,6 tỷ tấn năm 2010 xuống còn 20 tỷ tấn vào năm 2050.

- *Duy trì và tăng cường vốn tự nhiên:* Theo UNESCO (2011), các khoản “Đầu tư xanh” trong lĩnh vực nông nghiệp và lâm nghiệp sẽ giúp đảo ngược xu thế suy giảm đất lâm nghiệp hiện nay, tái tạo khoảng 4,5 tỷ ha nguồn tài nguyên quan trọng này trong vòng 40 năm tới. Đầu tư “Nông nghiệp xanh” vừa nâng cao năng suất, sản xuất ra nhiều lương thực hơn vừa giúp giảm lượng đất sử dụng cho nông nghiệp và chăn nuôi 6% và cải thiện chất lượng đất nông nghiệp lên 20% vào năm 2050. Ngoài ra, nó cũng cung cấp thêm 10% nguồn cung nước toàn cầu trước mắt và lâu dài, góp phần duy trì nguồn tài nguyên nước ngầm và nước mặt.

Thực trạng xây dựng và phát triển kinh tế xanh ở Việt Nam

Chủ trương, chính sách

Trong thời gian qua, với chủ trương phát triển bền vững đất nước gắn với bảo vệ môi trường, Đảng và Nhà nước đã rất quan tâm đến phát triển KTX. Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XII đã có chủ trương: “... gắn phát triển nhanh với phát triển kinh tế bền vững, dựa vào khoa học công nghệ và đổi mới sáng tạo, hạn chế sử dụng tài nguyên không có khả năng tái tạo...”. Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng tiếp tục khẳng định: Chủ động thích ứng có hiệu quả với biến đổi khí hậu, quản lý, khai thác, sử dụng hợp lý, tiết kiệm, hiệu quả và bền vững tài nguyên; lấy bảo vệ môi trường sống và sức khỏe nhân dân làm mục tiêu hàng đầu; kiên quyết loại bỏ những dự án gây ô nhiễm môi trường, bảo đảm chất lượng môi trường sống, bảo vệ đa dạng sinh học và hệ sinh thái; xây dựng nền KTX, kinh tế tuần hoàn, thân thiện với môi trường”.

Định hướng và mục tiêu phát triển “KTX” cũng được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt với “Chiến lược quốc gia về tăng trưởng xanh thời kỳ 2011-2020, tầm nhìn đến năm 2050” tại Quyết định số 1393/QĐ-TTg ngày 25/9/2012. Gần đây nhất, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 687/QĐ-TTg ngày 07/6/2022 “Phê duyệt đề án phát triển kinh tế tuần hoàn ở Việt Nam”, xem phát triển “KTX” là bộ phận của “Kinh tế tuần hoàn”...

Những kết quả nổi bật của kinh tế xanh

Tại Việt Nam, phát triển KTX tập trung vào ba trụ cột chính gồm:

- *Về công nghiệp:* Xu hướng phát triển công nghiệp xanh tập trung vào hai mục tiêu chính là hạn chế phát thải khí CO₂, hóa chất độc hại từ các khu công nghiệp, khu chế xuất ra môi trường; đồng thời, nghiên cứu phát triển các nguồn năng lượng mới, máy móc kỹ thuật mới thân thiện với môi trường. Từ năm 2011 đến nay, các chương trình, mục tiêu quốc gia về quản lý năng lượng tiết kiệm và hiệu quả được triển khai. Hiện tỷ trọng năng lượng tái tạo vận hành chiếm gần 27% tổng công suất lắp đặt toàn hệ thống. Việt Nam cũng có một số chủ trương, chính sách lớn thúc đẩy ngành Xây dựng xanh hơn, có trách nhiệm với môi trường hơn. Tính hết quý II/2023, Việt Nam có khoảng gần 300 công trình xanh được đánh giá, chứng nhận bởi các hệ thống tiêu chí công trình xanh Lotus (VGBC), hệ thống chứng nhận công trình xanh Edge (IFC-WB), Hội đồng công trình xanh Mỹ (LEED), Green Mark (Singapore), với tổng diện tích sàn xây dựng khoảng 7 triệu m² và đứng thứ 28 trên thế giới về số lượng công trình xanh được chứng nhận LEED...

- *Về nông nghiệp xanh:* Xu hướng phát triển nông nghiệp xanh với công nghệ sinh học, phân bón sinh học, áp dụng những tiến bộ trong canh tác và nghiên cứu về giống, kỹ năng thâm canh mới để tạo ra sự gia tăng năng suất cây trồng, vật nuôi, đồng thời bảo đảm các giá trị xanh với môi trường và an toàn với con người. Việt Nam đặt mục tiêu phấn đấu đến năm 2030, phát triển nền nông nghiệp xanh, thân thiện với môi trường, thích ứng với biến đổi khí hậu, giảm ô nhiễm môi trường nông thôn, phấn đấu giảm phát thải khí nhà kính 10% so với năm 2020.

- *Về dịch vụ xanh:* KTX phát triển theo hướng phát triển dịch vụ xanh với việc ngày càng chú trọng xây dựng và khai thác các loại hình dịch vụ gắn với gìn giữ, bảo vệ cảnh quan thiên nhiên và môi trường. Thực tế cho thấy, thời gian qua, Việt Nam đã đạt được nhiều kết quả đáng khích lệ trong quá trình số hóa, xanh hóa ngành Dịch vụ, đặc biệt là sự phát triển mạnh mẽ của thương mại điện tử với tốc độ tăng trưởng trung bình ở mức 16-30%/năm trong gần 1 thập kỷ qua. Lĩnh vực logistics xanh gắn với quá trình chuyển đổi số để tối ưu hóa các quy trình, mô hình quản lý vận tải, đơn hàng, kho bãi...

Với việc thúc đẩy KTX, trong nhiều năm qua, tốc độ tăng trưởng kinh tế GDP của Việt Nam duy trì ở mức trung bình 6,05% từ năm 2012 đến năm 2022 và

giảm xuống 5,05% trong năm 2023 do nhiều yếu tố tác động từ bên ngoài. Bên cạnh đó, cơ cấu kinh tế chuyển biến theo hướng tích cực, khi Nhà nước đã có nhiều chính sách khuyến khích các DN thuộc các thành phần kinh tế (trong đó, chú trọng FDI và DN tư nhân trong nước) đầu tư vào nông nghiệp xanh, sạch, nông nghiệp thông minh, đầu tư công nghệ mới, năng lượng tái tạo... Chủ trương phát triển KTX cũng giúp Việt Nam chuyển dịch cơ cấu lao động theo hướng bền vững, từng bước giảm dần tỷ trọng lao động ngành Nông nghiệp, tăng dần tỷ trọng lao động ngành Công nghiệp và Dịch vụ...

Giải pháp phát triển kinh tế xanh trong thời gian tới

Để thúc đẩy KTX gắn với phát triển bền vững, Việt Nam cần đặt mục tiêu phát triển kinh tế hài hòa, đi đôi với bảo vệ môi trường và mối quan hệ xã hội bình đẳng. Trong thời gian tới, Việt Nam cần tập trung một số nhiệm vụ trọng tâm sau:

Cơ chế chính sách của Nhà nước

Cần tập trung, tạo điều kiện thuận lợi cho ngành, nghề kinh tế có công nghệ cao, phát thải các-bon thấp, công nghệ thân thiện môi trường, sử dụng tiết kiệm năng lượng và nguồn tài nguyên, không gây ô nhiễm môi trường, phục hồi tài nguyên và bảo vệ hệ sinh thái tự nhiên. Xây dựng cơ cấu “KTX” bao gồm: “Nông nghiệp xanh có khả năng thích ứng biến đổi khí hậu, công nghiệp xanh và dịch vụ xanh” cụ thể là: (i) Xây dựng chính sách thúc đẩy chuyển dịch năng lượng theo hướng xanh, sạch, bền vững, tăng tỷ trọng năng lượng tái tạo, giảm phụ thuộc vào năng lượng nhập khẩu, năng lượng hóa thạch... (ii) Xây dựng, hoàn thiện thể chế, chính sách về cụm công nghiệp sinh thái, bền vững; áp dụng mô hình kinh tế tuần hoàn trong xây dựng, vận hành, quản lý các cụm công nghiệp. (iii) Đảm bảo diện tích rừng, tăng diện tích rừng che phủ, giảm việc khai thác rừng quá mức; hạn chế việc chuyển đổi rừng và đất rừng thành đất sản xuất nông nghiệp...

Tuyên truyền giáo dục

Trong hệ thống giáo dục chuyên nghiệp, từ bậc học phổ thông đến bậc học cao đẳng, đại học; Nội dung bài giảng, giáo trình vừa gắn yếu tố chuyên môn vừa gắn với giáo dục định hướng phát triển “KTX”. Điều này giúp nâng cao ý thức của người học ngay từ còn học phổ thông đã biết “bảo vệ môi trường xã hội, bảo vệ môi trường tự nhiên”. Đối với bậc học trung cấp, cao đẳng, đại học cần đưa nội dung xây dựng và phát triển “KTX” thành một hợp

phần trong Module về “Kinh tế phát triển” cho các ngành đào tạo.

Đầu tư phát triển khoa học, công nghệ, môi trường gắn với kinh tế xanh

Chú trọng đầu tư các đề tài, dự án, chương trình có nội hàm phát triển “KTX” như: Sử dụng năng lượng tái tạo, công nghệ sản xuất tiết kiệm nguồn tài nguyên, tiêu hao ít năng lượng, công nghệ giảm thiểu phát thải khí nhà kính, hạn chế tối đa gây ô nhiễm môi trường, phục hồi hệ sinh thái tự nhiên. Khuyến khích các DN chủ động trong việc đầu tư nghiên cứu, đổi mới công nghệ nâng cao năng suất sản xuất, tiết kiệm nguyên liệu; sản xuất các sản phẩm hữu cơ thân thiện với môi trường và bảo tồn bền vững tài nguyên; Có các chính sách hỗ trợ DN, nông trại, nông dân chuyển đổi hình thức sản xuất sang hữu cơ; có các gói hỗ trợ tài chính để nông dân duy trì canh tác hữu cơ, hỗ trợ tài chính cho hoạt động giáo dục về canh tác hữu cơ, triển khai các dịch vụ tư vấn về canh tác hữu cơ, hỗ trợ quá trình sản xuất, quảng bá và chế biến sản phẩm hữu cơ...

Quy hoạch nguồn tài nguyên đất

Cần nghiên cứu kỹ để quy hoạch và phát triển quỹ đất cho phù hợp, dành một tỷ lệ đất nhà ở, đất công trình, đất phát triển công nghiệp, phát triển nông nghiệp, phát triển trồng rừng, phát triển môi trường sinh thái, du lịch... cho hợp lý, đảm bảo cho mục tiêu phát triển “KTX”.

Huy động nguồn lực để phát triển kinh tế xanh

Cần huy động nguồn tài chính của quốc tế, các cá nhân, tổ chức kinh tế - xã hội để phát triển “KTX”. Đặc biệt, cần khai thác nguồn tài chính của quốc tế cam kết đầu tư tương đương 2%/GDP toàn cầu, hỗ trợ cho các quốc gia phát triển “KTX”.

Tài liệu tham khảo:

1. Hoàng Thùy Linh (2019), “Chính sách phát triển KTX - Kinh nghiệm quốc tế và khuyến nghị cho Việt Nam”, Tài chính quốc tế, Tạp chí nghiên cứu Tài chính - Kế toán, số 08(193)-2019;
2. Nguyễn Thị Lan Anh (2021), “KTX ở Việt Nam - Thực trạng và khuyến nghị”, Tạp chí Công thương - Các kết quả nghiên cứu khoa học và ứng dụng công nghệ, số 25, tháng 10/2021;
3. World Bank (2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022), “Tốc độ tăng trưởng GDP của Việt Nam giai đoạn 2012-2022”, truy cập tại: <https://www.worldbank.org>, ngày 26/9/2023.

Thông tin tác giả:

Võ Đình Phụng - Trường Đại học Ngoại ngữ và Tin học TP. Hồ Chí Minh
Trần Việt Hùng, ThS. Đặng Ngọc Tú - Trường Cao đẳng Kinh tế Đối ngoại
Email: phungvd1@huflit.edu.vn